

Commentarii Tres in Universam Aristotelis Philosophiam

Commentarius Secundus In Octo Libros Physicorum Aristotelis

Crespin, François

Bruxellæ, 1652

III. An dari possit infinitum actu, in duratione, magnitudine, multiplitudine & intensione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95369)

neam sibi proximam finitam, finitum autem additum finitico secundum omnes non facit infinitum. Quod autem sequatur aliquam ibi lineam necessario fore finitam & infinitam, ulterius probatur; nam linea aliqua transversa infinita necessario sequitur immediate aliquam finitam, cum non sint interruptæ lineæ, ut supponimus. Deinde in ipsis lineis finitis, vel assignari potest ultima, vel non? si non, ergo sunt infinitæ lineæ finitæ invicem se uno palmo excedentes in longitudine; ergo aliqua ex lineis illis sunt infinitæ, cum infinitæ excedant primam, quæ solam est unius palmi.

xxvii. Ad ista argumenta subdit P. Comptonus: Hec est præcipua difficultas in hac materia, cui docti quidam recentiores admittentes nobiscum Infinitum fatentur omnino responderi non posse, nec aliam adhibent solutionem. Respondeo tamen primo hoc argumentum solvi ab omnibus debere in negationibus, quæ, cum undique sint in immensum diffuse, habent suo modo puncta, lineas, & superficies; ergo inter duas huiusmodi lineas in eis assignabiles, sunt aliæ transversæ, modo in argumento proposito. Secundo urget eodem modo in lineis huiusmodi, quas Deus videt possibiles. Tercio, in æternitate à parte ante, & in tempore imaginario, quod jam inle ab æternitate paulatim fluxit: nulla enim est hora longior aliâ, & tamen tandem faciunt infinitum tempus imaginarium, & idem fuisset, si tempus etiam verum infinitum à parte ante fuisset transactum.

xxviii. Resp. ergo nullam esse assignabilem lineam finitam cui proxima sit infinita excedens illam tantum uno palmo, nec videri potest à Deo, quod non est, sed quæcumque finitæ assignatæ, non potest dici determinatè quot lineæ interjaceant inter illam & lineam aliquam infinitam: sicut ergo in tempore imaginario elapso non possunt, ita certò assignari dies, vel horæ sibi invicem succedentes, ut omnes fateri debent; ita nec hinc lineæ aut numeri; sed modo longè confusissimo componitur, tam unum infinitum, quam aliud, nec eadem claritas spectanda est in re aliqua infinita, atque finita. Ita verbotenus ille.

xxix. Sed contra: hæc P. Comptoni solutiones vix etiam ullæ videntur: quia, quod quæritur est, quomodo tempus imaginarium sit infinitum, sic, ut non componatur ex duobus finitis tantum? quomodo linea sit infinita, sic ut quatenus infinita non excedat nisi uno palmo finitam, aut concludatur duobus extremis? ac proinde sint & non sint infinita: Ad hoc non Respondet P. Comptonus, nisi, quod in tempore imaginario elapso non possint certò assignari dies, vel horæ sibi invicem succedentes: quod vix est aliquid; quia si tantum sit infinitum per additionem diei ad dies finitos, non apparet cur ab Angelo, vel saltem Deo certò illius assignari non possint dies; id autem contendunt ista argumenta: deinde ratio quæritur, cur certò assignari non possint dies, vel horæ in tempore imaginario elapso sibi invicem succedentes, cum infinitum videatur debere esse infinitum per additionem finiti ad finitum, ut videntur argumenta ista convincere? eo usque non se extendit solutio ista; prudentiusque, nisi aliter argumenta solvantur, Respondendum videretur intellectum hominum hinc esse in obsequium æternitatis & fidei captivandum; quia pro utraque parte videntur sequi contradictoria; hæc quidem contra negativam; alia autem contra affirmativam, videlicet Dei omnipotentiam, omniscientiam, &c. esse infinitam & non esse, ut supra vidimus; quæ intellectui pro utraq; parte suspensum relinquere debent, nisi probabiliter ostendatur non sequi, quod, an n. 24. fecerimus, tuo iudicio relinquo.

xxx. Objicies 3°, non potest dari, quantitas infinitè parva actu; ergo nec infinitè magna actu: probatur antecedens, quia, cum sit essentialiter divisibilis, esset tandem indivisibilis, ac proinde quantitas & non quantitas: probatur consequentia, quia eodem modo se habet parum ad multum, quo multum cujus multiplicatione fit infinitum, ad parum.

xxxi. Respondeo negando assumptum; eo enim sensu, quo potest dari quantitas infinitè magna, potest dari quantitas infinitè parva; quia sicut quantitas potest secundum partes proportionaliter majores in infinitum crescere; ita & secundum partes proportionaliter minores, potest in infinitum decrescere. An autem hodie deveniri possit ad unam quantitatem actu in parvitate infinitam, sicut inde devenitur ad unam actu in magnitudine infinitam? videtur omnino quod non, & est disparitas, in eo, quod continuo non repugnet divisibilitas magni, bene autem indivisibilitas parvi, ad quam tandem eventum esset, uti ad infinitam illius parvitatem.

D V B I U M I I I.

An dari possit infinitum actu, in duratione, magnitudine, multitudine & intensione.

R E S O L U T I O I.

xxxii. **D**ico 1°, virtute Divinà dari potest infinitum actu in duratione.

xxxiii. Probatur, dies totà æternitate à parte post futuri collectivè sumpti possunt dici infiniti actu in duratione; & idem est de cogitationibus angelorum & beatorum, singulis momentis, vel horis æternitatis futuris collectivè sumptis; ergo, &c. probatur antecedens, quia illi dies, & hæc cogitationes, collectivè sumpti non sunt finiti; quia omne finitum summptione finitorum pertransiri potest, illi non possunt; ergo sunt infiniti; non Syncretogorematicè; quia omnes collectiones & distributiones infiniti Syncretogorematicè sumpti actu & simul sumptæ faciunt infinitum actu & Cathogorematicum, ut patet ex dubio præcedenti; ergo, &c.

xxxiv. Objicies tamen: non potest unquam fieri una totalis & adæquata collectio omnium dierum æternitatis, vel cogitationum angelorum, &c. totà æternitate futurarum, ergo, &c. probatur antecedens; quia nunquam sunt exituri omnes, & quilibet ultra se habebit alium, ergo, &c.

xxxv. Respondeo distinguendo antecedens, non potest unquam fieri, &c. si ly *unquam* sumatur pro tempore aliquo finito secundum se determinatè & distributivè sumpto, concedo antecedens, si sumatur pro tempore Infinito & conflato ex finitis temporibus pluribus in infinitum collectivè, nego antecedens; ad probationem verò antecedentis similiter distingue ly *nunquam* sunt exituri omnes; & adde aliquando verum fore dicere jam existunt omnes dies æternitatis, quando v. g. erit verum dicere jam existit tempus infinitum sive tempus conflatum ex omnibus temporibus finitis possibilibus; quia de quocumque verum est dicere futurum est, aliquando verum erit dicere, jam est, sumendo ly *jam*, pro instanti, si futurum, sit in instanti adæquatè futurum; pro tempore infinito, si futurum, sit solo tempore infinito adæquatè futurum: quod omnes Adversarii admittere debent in diebus æternitatis à parte ante; non quidem uno instanti ut patet, sed tempore infinito & conflato ex omnibus

omnibus temporibus finitis à parte ante possibili-
bus, quod transiit. Ex hac Responsione

xxxvi. Colliges quomodo respondere debeas
ad diversas instantias quibus Adversarii probare
conantur dies illos & cogitationes non posse fac-
ere unam collectionem adæquatam & totalem; ut
cum dicunt, Omnes dies illi nunquam possunt exuere
omnem potentialitatem; semper retinent aliquam inadæ-
quationem, &c. ubi distingues ly *nunquam* & ly *sem-*
per, ut statim; & adverte insuper illos terminos esse
mixtos ex ente & non ente, & proinde mirum non
esse, quòd, unà illius parte finitâ secundum se de-
terminatè & distributivè sumptâ non existente, a-
lia ut sic existat.

RESOLUTIO II.

xxxvii. **D**ico 2º, virtute Divinâ dari potest
infinitum actu in magnitudine,
multitudine & intensione.

xxxviii. Probatur 1º, dari potest in duratione;
ergo à fortiori, &c.

xxxix. Probatur 2º, probatione & confirmatio-
ne Resolutionis Dubii 2º.

xl. Confirmatur solutione objectionum. Ante
illam tamen, sit

EXPLICATIO

Modorum quibus considerari possit infi-
nitum actu.

xli. **H**æc explicatio admodum subserviet
solvendis objectionibus difficillimis,
quæ magno numero contra nostram sententiam
proponuntur, quas ut solvant, qui in hac de infini-
to sententia, nobiscum adstipulantur, duo in infini-
to actu distinguunt, materiale scilicet & formale:
materiale (inquunt) sunt res five partes in infinito
contentæ; formale est ipsa infinitudo seu carentia
finis: tum dicunt, unum infinitum posse esse majus
alio materialiter, & secundum continentiam, ut est
numerus infinitus capillorum, respectu numeri in-
finiti hominum, quibus insunt; non tamen formaliter,
quia una carentia finis, non est major aliâ.
Sed

xlii. Contra est, quòd sicut in infinito capillo-
rum sunt materialiter infinitæ capillorū myriades,
ita & in infinito hominū sunt materialiter infinitæ
hominum myriades; atque adeo (ut sic loquar) tot in
uno, quot in alio; ac proinde numerus infinitus
capillorum non potest esse major materialiter nu-
mero infinito hominum: deinde sicut, plerisque eo-
rum contentibus, materiale ternarii, v. g. tres uni-
tates, non distinguitur realiter ab ipso formali, si-
ve trinitate, sed illud materiale est per se ipsum ter-
narius; ita nec materiale infiniti, vel res finitæ infi-
nitæ multiplicatæ distinguuntur realiter ab ipso
formali, videlicet infinitudine (præsertim cum hæc
non sit pura negatio, ut patet ex dubio primo) sed
illud per se ipsum est formaliter infinitum.

xliii. Paulò aliter alii, duo in infinito distin-
guunt, majus latè, scilicet, & majus strictè; qui etiam
minus in eodem proportionaliter distinguunt: ma-
jus latè (inquunt) est quod continet quidquid alte-
rum, quo dicitur majus continet & insuper aliquid aliud:
majus verò strictè est id quod termino quantitatis al-
terum excedit, five quod plura quanta continet, quàm
alterum; similiter distinguunt in infinito, totum &

partes: totum latè (inquunt) est, quod includit alte-
rum & insuper aliud, quod id, quod est pars, non includit:
pars verò latè est, quæ includitur in alio, aliud insuper
includente: totum strictè est, quod includit alterum non
habens tot quanta, quot habet ipsum includens: pars stri-
ctè verò est, quæ includitur in alio & non habet tot
quanta ac ipsum: tum dicunt unum infinitum pos-
se esse majus altero; item totum posse esse totum
vel partem, si hæc omnia sumantur latè; non verò,
si hæc sumantur strictè.

xliv. Contra, non apparet quomodo unum infi-
nitum possit continere alterum infinitum, & insu-
per aliud: 1º, quia sicut in infinito omnium ca-
pillorum, imò & simul omnium hominum, non
sunt plures myriades, quàm in infinito hominum
tantum; ita nec unum infinitum potest contine-
re alterum infinitum, & insuper aliud: 2º illud
aliud, quod insuper includit, erit procul dubio
plura quanta, ac proinde faciet ipsum strictè ma-
jus, strictè totum, &c. sed inter infinita non
datur strictè majus, strictè totum, pars strictè,
&c. ut fatentur. Vnde pro alia explicatione

xlvi. Adverte 1º, diligenter, infinitum posse du-
pliciter considerari: 1º in ratione totius: 2º in ra-
tione partium, ex quibus componitur.

xlvi. Adverte 2º, infinitum in ratione totius,
five totum infinitum, posse etiam dupliciter con-
siderari: nam 1º considerari potest pro ea parte,
quæ est infinitum, & versus illam partem v. g. o-
rientem vel occidentem, quæ dicitur esse infini-
tum; quomodo versus illam partem respondet im-
mensitati Dei: 2º considerari potest pro ea parte
quæ est finitum, quomodo est simpliciter fini-
tum, licet versus aliam partem sit simpliciter infi-
nitum.

xlvii. Adverte 3º, infinitum in ratione par-
tium, five partes infiniti, posse etiam dupliciter
considerari: 1º quatenus constant infinitum pro
ea parte quæ finitum est, quomodo possunt esse
plures in uno, quàm in alio; sic sunt plures uni-
tates in infinito ex capillis & omnium creatura-
rum, quàm in infinito hominum; plures pedes
in una ex duabus lineis hinc in infinitum exten-
sis, quàm in alia, si ab una tollas mille pedes, non
ab alia: cave tamen dixeris unum infinitum esse
majus alio; quia infinitum per respectum ad par-
tem versus quam finitum est, est simpliciter fini-
tum; ad illam autem ly *majus* dicit respectum; &
solum est infinitum per ordinem ad partem, ver-
sus quam est infinitum, & ad illam ly *majus* non
dicit respectum: 2º quatenus constant infinitum
pro ea parte quæ infinitum est, quomodo non
sunt plures in uno quàm alio, sed sunt infinitæ,
five (ut alii) finitæ infinities positæ; quia multa
finita finities tantum posita, non faciunt infini-
tum simpliciter, sed finitum; nec plures quoad
numerum, etiam materialiter, in collectione o-
mnium infinitorum, quàm in uno solo, licet possint
esse plures quoad diversitatem specificam entium,
quia ut sic esse possunt finitæ, ut suppono, licet sint
secundum numerum infinitæ.

xlviii. Dices, si Deus producat infinitum in
quolibet genere entis, plura producat, quàm si
infinitum hominum tantum, ergo in collectio-
ne omnium infinitorum sunt plures partes fini-
tæ (saltem materialiter) quàm in uno infinito tan-
tum.

xlix. Respondeo distinguendo antecedens, si
Deus

Deus producat infinitum in quolibet genere entis, plura producat, quàm si infinitum hominum tantum; si infinitum hominum spectetur versus illam partem, quâ finitum est, concedo antecedens: si spectetur versus illam partem, quâ infinitum est, nego antecedens; ratio est, quia versus illam partem continet omnes numeros à Deo imaginabiles; ac proinde omnes numeros, quibus omnia entia possibilia numerari possunt; quia continet numeros sine fine, ut patet; ac proinde infinities infinitos, ut consideranti patebit, in eoque maxime consistit difficultas cognoscendi naturam infiniti actu. Hinc

L. Colliges, quòd si Deus postquam creavit infinitos homines, alios infinitos creet, non creaturum plures spectato primo infinito pro ea parte, quâ infinitum est, sed tantum spectato infinito pro ea parte, quâ finitum est, vel prout est unum infinitum numero, & facit cum alio numerum finitum, videlicet binarium infinitorum, in quo est comparatio unius ad duplum, ac proinde finiti ad finitum in ratione numeri.

LI. Instabis; inde sequeretur totum non esse majus suâ parte, contra hoc Axioma communiter receptum, *Omne totum est majus suâ parte*, ergo solutio nulla.

LII. Respondent Doctissimi PP. Connimbricenses lib. 3. *Physicæ* cap. 8. q. 2. art. 4.º. Axioma illud in numero tantum finito locum habere, non in infinito. Eos impugnat P. Comptonus *Physicæ* Disputat. 46. Sect. 6.º. ajens: *At sanè hoc appertè videtur falsum: totum enim tam in numero infinito, quàm finito, partem includit, & aliud ei superaddit. Et, si Deus lineam produceret hinc protractam in infinitum versus Orientem; deinde aliam ei uniret hinc productam in infinitum versus Occidentem, evidens est utramque simul esse longiorem alterâ, cum in infinitum ab utraque parte extendatur, quod neutri parti sigillatim sumptæ competit. Unde satius esset milles negare infinitum, quàm ex illius conceptione in eas angustias redigi, ut cogatur quis principio tam manifesto, ipsoque lumine naturæ noto, refragari.*

LIII. Sed mihi omnino verum dicunt PP. Citati; & contra impugnationem P. Comptoni est: 1º quòd totum in numero infinito nihil addat supra partem, quâ parte infinita est; quia ut sic est partes sine numero innumerabiles; sed tantum supra partem, quâ parte finita est, quod omnino facit pro PP. Connimbricensium explicatione. Unde si Deus lineam produceret hinc protractam in infinitum versus Orientem; deinde aliam ei uniret hinc productam in infinitum versus Occidentem, utraque considerata, quâ parte finita est, simul esset pro ea parte longior, quàm quælibet antea pro ea parte fuisset; non verò pro ea parte quâ infinita; quia pro ea parte non unirentur, ut manifestum est, nec aliæ sunt angustiae (quidquid P. Comptonus) ad quas redigamur, principio isti refragando. Quare consequenter ad Instanciam allatam

LIV. Respondeo distinguendo assumptum, sequeretur totum non esse majus suâ parte, considerata, quâ parte infinita est, concedo assumptum, idque fateri tenetur P. Comptonus, quandoquidem infra numer. 7.º. admittat in infinito numero aureorum esse infinities infinitos aureos, & consequenter in infinito numero numeros infinities in-

finitos: considerata, quâ parte finita est, nego assumptum; Axioma autem illud intelligitur de toto & parte considerata, quâ parte finita sunt.

SOLUTIO OBJECTIONUM.

Contra Infinitum in magnitudine.

IV. **O**bjicies 1º, infinita magnitudo est immensitas; sed illa est propria Dei, ergo, &c.

LVI. Respondeo transeat major, distinguo minorem, immensitas imparticipata, independens & essentialis suo fundamento est propria Dei, concedo minorem; participata, dependens & accidentalis, qualis est infinita magnitudo, de qua hic, nego minorem.

LVII. Dixi transeat major, quia non omnis infinita magnitudo, ut v. g. illa quæ solum versus Orientem est infinita, est immensitas, nisi forte velis illam esse immensitatem versus Orientem tantum, secundum aliquam dimensionem, ac proinde secundum quid.

LVIII. Objicies 2º, implicat partem esse æqualem toti; atqui talem fore sequitur ex infinito Cathegorematico; ergo, &c. Probatur minor, si linea infinita versus Orientem, ex qua Deus annihilaret mille pedes; vel quòd residuum est, etiam occupabit locum pedum annihilatorum, & consequenter æqualem toti, vel non? si prius, ergo pars est æqualis toti: si posterius, ergo residuum est infinitum, & non est; est, quia infinitum ablatione finiti non fit finitum; & non est, quia alioqui unum infinitum esset majus alio, v. g. totum majus hoc residuo, ergo, &c.

LIX. Multi fatentur hoc argumentum sibi negotium facessere: Respondentque concessa majore de parte & toto propriè sumptis; negando sequelam, dicentes residuum, si bene applicetur, occupaturum quidem locum totius, imò & fore infinitum ex omni parte: negant tamen occupaturum locum æqualem toti: Ratio ipsorum est; quia sicut infiniti non datur mensura; ita nec æqualitas, vel inæqualitas, quæ mensuram sequitur. Sed

LX. Contra 1º, illas partes propriè & impropiè dictas (& idem est de toto) rejecimus supra: 2º inter infinita datur æqualitas, ut patet ex Symbolo Athanasii *totæ tres Personæ coætænae sibi sunt & coæquales*, ac proinde infiniti mensura infinita: 3º quid confert illa bona facta applicatio? pedes enim annihilatos non restituit magis quàm ablata per impossibile à Deo Patre vel unicâ perfectione, illam ulla possibilis applicatio restituere posset: unde sicut Pater postea nunquam contineret omnem perfectionem aliarum personarum; ita nec residuum post quamlibet applicationem unquam contineret totum, quod ante annihilatos pedes continebat.

LXI. Respondeo concessa majore, negando minorem; ad probationem admissio casu, Respondeo residuum pro ea parte, quâ infinitum est, non occupaturum locum æqualem toti, sed inæqualem mille pedibus; licet maneat infinitum versus Orientem, quâ parte infinitum erat; quia, ut bene probatum est, infinitum ablatione finiti, non fit finitum, etsi pro ea parte, quâ finitum est, fiat minus alio sibi æquali.

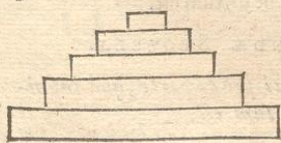
Instabis

LXII. Instabis, cum residuum sit infinitum versus Orientem, poterit saltem à Deo retrahi ad locum totius, & sic pars poterit occupare locum æqualem toti, quâ parte finitum est, ergo, &c.

LXIII. Respondeo distinguendo antecedens huius argumenti, quod omnes fatentur esse ex difficultatibus huius materiæ: cum residuum sit infinitum versus Orientem; secundum quod infinitum est versus Orientem, sive secundum partes collectivè, quatenus infinitum conflant, sumptas, & infinitè versus Orientem sumibiles, poterit saltem à Deo retrahi ad locum totius, concedo antecedens; nec mirum, quia ut sic unum infinitum est materialiter æquale omnibus infinitis collectivè sumptis, ut supra ostensum est: secundum quod finitum est versus Occidentem, sive secundum partes finitas secundum se & distributivè finitè tantum versus Occidentem sumibiles, nego antecedens; quia, cum ut sic se habeat instar ligni pedalis ad bipedale, quod sine rarefactione aut replicatione non potest occupare locum adæquatum ligni bipedalis, ut omnes fateri tenentur, non potest sic retrahi, quin priorem locum deferat. Hinc

LXIV. Colliges 1°, quod si Deus produceret duas lineas utrumque infinitas, puta versus Orientem & Occidentem, tot habituras ulnas, quot palmos versus Orientem & Occidentem, ubicumque fiat divisio; quia ut sic sumuntur secundum quod sunt infinitæ, sive secundum partes finitas in infinitum sumibiles; non verò si fiat divisio in medio, & postmodum sumatur initium mensuræ à quacunque determinata parte versus illam partem, in qua facta est divisio; quia ut sic sumuntur secundum quod sunt finitæ, sive secundum partes finitas finitè tantum, & usque ad partem illam finitam & ultimam, sumibiles; in finito verò non sunt tot ulnæ, quot palmi, ut patet.

LXV. Colliges 2°, quod si crearet Deus lapides infinitos alternatim albos & nigros, quos diserneret in longum, deinde annihilatis nigris, conjungeret albos; solos albos, quâ parte infiniti, & quâ parte respondent mensuræ infinitæ occupaturos tantum loci, quantum albi & nigri simul ante occupabant; non verò, quâ parte finiti respondent mensuræ finitæ sive locis annihilatorum secundum se & distributivè consideratorum; quia autem omnes communiter hoc modo illos considerant, hoc argumento confunduntur.

quæro, an in tota illa multitudine, futurus sit lapis aliquis infinitè magnus, an non? non primum, quia videtur incomprehensibile, quod detur lapis aliquis infinitè magnus, qui tamen alium finitè tantum proportionem unius palmi excedat: non etiam secundum; quia cum tota illa multitudo lapidum se excedentium sit actu infinita, debet constituere magnitudinem aliquam infinitam, & consequenter includere lapidem aliquem infinitè magnum, qui infinitis palmis minimum omnium excedat, ergo erit in-

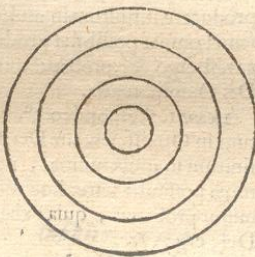
finitus, & non erit.

LXVII. Respondeo admissio casu (qui tamen est impossibilis, quia in infinito non datur ultima pars, quæ ibi datur; nec in infinito ex majoribus & majoribus partibus in infinitum assignari potest una major infinitis collectivè, uno tamen pede tantum excedens majorem ex infinitis; nec datur pars maxima in infinito magnitudinis, quæ ibi daretur) ex tali multitudine nullum determinatum lapidem fore infinitè magnum; quia ibi semper fit respectus finiti, utpote uno tantum pede finitum excedentis, ad finitum: sed totam collectionem futuram infinitam magnitudinem.

LXVIII. Instabis, unus lapis determinatus istius magnitudinis erit uno palmo major infinitis facientibus infinitam magnitudinem, ac proinde major infinita magnitudine; ergo unus erit infinitè magnus.

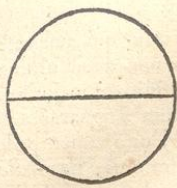
LXIX. Respondeo distinguendo antecedens, unus lapis, &c. erit uno palmo major infinitis, &c. distributivè sumptis, quomodo omnes sunt finiti in magnitudine, concedo antecedens; infinitis collectivè sumptis, quomodo tantum faciunt infinitam magnitudinem, nego antecedens.

LXX. Vregebis, ille lapis erit uno palmo major infinitis facientibus infinitam magnitudinem, collectivè sumptis, ergo erit infinitus; probatur antecedens; sicut ex infinitis circulis concentricis se uno pede excedentibus (quos Deus producere potest) erit unus determinatus uno pede major infinitis facientibus infinitos circulos concentricos, collectivè sumptis; ita ille lapis erit uno palmo major infinitis facientibus infinitam magnitudinem, collectivè sumptis.

LXXI. Respondeo negando assumptum, ad ejus probationem, Respondeo esse fallaciam in argumento isto: vel enim agnoscis primum circulum concentricum, qui ab infinitis aliis uno semper pede excedatur, vel non? si sic, in infinitis circulis sese circulantibus non magis habebis unum determinatum circulum circulantem infinitos alios, quam ex finitis partibus uni determinato pedi æqualibus infinitè extensis habeas unam partem determinatam terminantem infinitas alias: sed novos & novos sine fine circulantes habebis, sicuti in hoc casu novas & novas sine fine alias terminantes, habes: si primum circulum concentricum non agnoscas, sed intra circulum excentricum infinitum, supponas infinitos concentricos uno semper pede minores factos, falsum & impossibile supponis, videlicet dari posse unum determinatum circulum infinitum, qui uno tantum pede sit major alio finito concentrico, quod tam est impossibile, quam quod, in infinitis partibus æqualibus uni determinato pedi infinitè extensis, dari possit ultima pars, sive pars, quæ aliquam præponat, nullam postponat, quod est infinitum in longitudine inter duo determinata puncta claudere.

Adde

LXXII. Adde circulum infinitum repugnare, haud secus quàm finitum, quâ parte finitas partes respicit, esse infinitum, repugnet, quia quâdiu circulum concipis, semper terminos lineæ transversæ, quæ in circulo infinito infinita esse deberet, concipis.

SOLUTIO OBIECTIONUM.

Contra Infinitum in multitudine.

LXXIII. **O**bjicies 1°, omnis multitudo est numerus: atqui omnis numerus est numerabilis, ergo dari non potest infinitum in multitudine: Probatur consequentia, quia illud esset numerus non numerabilis.

LXXIV. Respondeo distinguendo minorem; atqui omnis numerus est numerabilis numeratione finitâ, si finitus, infinitâ, si infinitus (nam si sol in æternum moveretur adhuc esset tempus extrinsecum, siue numerus & mensura omnium motuum successorum particularium) concedo minorem; finitâ tantû, nego minor. unde nego consequentiâ.

LXXV. Objicies 2°, secundum te, si posset Deus producere infinitum in multitudine, posset simul & semel omnia possibilia producere: sed hoc dici non potest, ergo, &c. probatur minor, quia exhauriretur Dei Omnipotentia.

LXXVI. Respondeo 1°, retorquendo argumentum in Omniscentiam Dei; si posset Deus scire infinitum in multitudine, posset simul & semel omnia possibilia scire: hoc dici non potest, ergo, &c. minor probatur, quia exhauriretur Omniscentia Dei, ergo, &c.

LXXVII. Respondeo 2°, negando minorem, intellectâ majore de entibus non essentialiter successivis; ad ejus probationem nego assumptum, quia non exhauriretur Omnipotentia, magis quàm Omniscentia, sed objectum: vel, si vis, aliter distinguo antecedens, exhauriretur Omnipotentia defectu se tenente ex parte ipsius omnipotentiae, nego antecedens: defectu se tenente ex parte objecti, videlicet quod aliud insuper non esset possibile, concedo antecedens; sed hoc non magis est respectu Omnipotentiae Dei absurdum, quàm illam non posse producere non possibile, siue impossibile.

LXXVIII. Objicies 3°, producat Deus infinitos homines, quorum singuli habeant unum panem, vel potius aureum unum, cui sit nomen cujusque proprium inscriptum; & tum istos in cumulum projiciant: si unus centum accipiat & Deus velit postea cuilibet unum ex illis reddere, centum erunt sine ut patet: si verò Deus, illis nunc primum in cumulum projectis, adjiciat centum, & cuilibet reddat unum ut ante, centum erunt superflui, ergo unum infinitum, etiam quâ parte infinitum, est majus altero, saltem materialiter.

LXXIX. Respondeo admissio casu, homines & aureos attendi, aut quatenus se se singuli reciprocè respiciunt? & sic sunt finiti, nec infinitum constant; unde mirum non est, si, illis consideratis ut sic, in primo casu centum essent sine aureo, & in secundo centum superabundantes: aut quatenus tam homines, quàm aurei constant infinitum quâ parte infinitum est? & sic consequenter non debet fieri comparatio finiti ad finitum, unius ad unum, in quo plu-

res decipiuntur, sed infinitorum ad infinitos; & dicere oportet quod quilibet homo potest infinitos aureos recipere, prout sunt infinites infiniti homines, quorum nomina sunt in aureis illis scripta: unde tota fallacia provenit ex defectu penetrationis naturæ infiniti.

SOLUTIO OBIECTIONUM.

Contra Infinitum in intensione.

LXXX. **O**bjicies 1°, si posset dari infinitum in intensione, posset dari vis intelligendi infinita, & lumen gloriæ infinitum, ac per consequens posset Deus comprehendi; sed hoc implicat, ergo, &c.

LXXXI. Respondeo negando sequelam (quam fortè secundum potentiam absolutam admittere possit, quod, Deo dante, examinabimus in Theologia) quia inde tantum sequitur, quod posset in Deo cognosci infinitæ perfectiones; non verò quod Deus posset cognosci quantum cognoscibilis est, quia est infinite infinites cognoscibilis ab intellectu Divino, qui creaturæ non convenit.

LXXXII. Objicies 2°, posset dari actus charitatis per quem creatura amaret tantum Deum, quantum amari potest; sed hoc implicat, ergo, &c.

LXXXIII. Respondeo distinguendo majorem, posset dari actus charitatis per quem creatura amaret Deum tantum, quantum amari potest voluntate creatâ & participativè, concedo majorem; voluntate increatâ, imparticipativè & essentialiter, nego majorem; de quo iterum in Theologia.

LXXXIV. Objicies 3°, posset dari gravitas infinite intensâ, atque adeo lapis infinite gravis moveri in instanti; sed hoc implicat, cum in motu fiat transitus à termino à quo ad terminum ad quem, qui non potest haberi in instanti, ergo, &c.

LXXXV. Respondeo 1°, argumentum nimium probare, scilicet virtutem Dei motivam implicare; quia infinite gravi activior est; non potest tamen in instanti movere quidquam localiter, prout motus dicit successionem, de quo in Objectione.

LXXXVI. Respondeo 2°, negando majorem, nam posset quidem moveri celerius & celerius in infinitum, quàm moveatur finitè tantum grave; non tamen in instanti; quia implicat motum localem fieri in instanti prout dicit successionem, de quo in Objectione, ut dictum est.

MIRANDÆ SEQUELÆ.

Ex natura infiniti pro ea parte, quâ infinitum est.

LXXXVII. **D**ixi pro ea parte, quâ infinitum est, quod est valde distinguendum, quia planè aliter est de eo Philosophandum pro ea parte, quâ finitum est. Itaque

LXXXVIII. Sequitur 1°, in infinito hominum, quâ parte infinitum est, non esse plures capillos, quàm homines: 2° in infinito doliorum vini, non esse plures guttas, quàm dolia; imò quod si Deus ex infinitis dolii sumeret infinitas guttas, & reliquum in quolibet dolio annihilaret, per infinitas illas guttas iterum posse repleri infinita dolia: 3° in infinita linea versus Orientem non esse plu-

res palmas quam ulnas; in spatio infinito non esse plures passus quam milliaria: 4° in æternitate Dei à parte ante aut creaturarum à parte post, non esse plures horas, quam annos; plures annos, quam sæcula; sanctum unum mille & pluribus annis post alium non pauciores eliciturum cogitationes per totam æternitatem, quam alium, etiam si hic singulis momentis unam eliceret, alter verò non nisi unam singulis centum annis: 5° in infinito unitatum non esse plures unitates, quam in infinito Myriadum: 6° infinita grana arenæ non occupatura minorem locum, quam infiniti montes.

LXXXIX. Fateor hæc primo intuitu videri incomprehensibilia; sed hoc fit ex eo, quod tot capillos per ordinem ad unum hominem; guttam per ordinem ad dolium; palmum per ordinem ad ulnam; horam per ordinem ad annum; & sic de cæteris, quomodo finita sunt, concipiamus: si verò omnia per ordinem ad ulteriora & ulteriora in infinitum, & collectivè, concipiamus, sunt comprehensibilia, per hoc quod appareant infinita, & infiniti dari non possit excessus; quia ubi daretur, finiretur infinitum, ac proinde esset infinitum & non esset, ut patet; quare dicendum est illa convenire infinito essentialiter, nec Deum excessum in uno super aliud videre pro ea parte, quæ infinitum est.

LXXX. Nec dicas, ex præmissis Deum tantum honorandum & glorificandum ab uno beato, quantum ab omnibus simul; quia quæ parte æternitas finita est, & quæ parte illi actus finiti sunt, longe magis ab omnibus, quam ab uno est Deus honorandus & glorificandus; nam uno instanti unus unum actum tantum elicit; omnes verò, myriades simul eliciunt; Deus autem non attendit ad æternitatem suam, quæ est tota simul, sed ad æternitatem beatorum, à quibus honoratur & glorificatur, quæ est per tempora finita in infinitum & successive; deinde non attendit ad omnes cogitationes beatorum tota æternitatis futuræ collectivè, sed distributivè, eo modo quo illas singulis momentis eliciunt, volens singulis momentis ab uno magis, ab alio minus, in mercedem meritum suorum, glorificari, quod alioqui non posset.

Q V Æ S T I V N C V L A.

LXXXI. Q Vares 10. An corpus infinitum, quæ parte infinitum est, posset moveri localiter.

LXXXII. Respondeo non posse per lineam rectam; quia deberet aliquid spatii recti deferere, ut patet, & novum rectum acquirere, quod repugnat infinito: posset supra & infra, ad dexteram & sinistram; quia hic cessat illa ratio: quid si infinitum ex omni parte? admittunt omnes communiter post Gregorium Ariminensem posse moveri circulariter; sed, id videtur omnino negandum; quia si posset moveri circulariter posset circumdari circulo, ac proinde infinitum utrumque in magnitudine, posset terminari duobus punctis illius circuli; quod admitti non debet; quia non apparet quomodo infinita magnitudo duobus terminis concludi possit (quidquid dixerint Arriaga, Poncius, & alii plures) si enim

posset infinitum ita concludi, posset consequenter habere figuram; quia tantum negatur posse habere figuram, eò quod figura est terminus quantitatis; non video autem qualem figuram res infinita habere possit.

LXXXIII. Quæres 2° an infinitum, si quod daretur, esset determinatum.

LXXXIV. Respondeo affirmativè; quia à Deo produceretur; quidquid verò à Deo producitur non potest habere existentiam vagam & indeterminatam: licet autem infinitum non constaret certâ parte finiente & ipsum terminante, quo sensu posset dici indeterminatum, vel potius interminatum, constaret tamen his potius partibus, quam illis; quod sufficit ut dicatur habere existentiam determinatam, & non vagam. Hinc

LXXXV. Patet quo sensu loquatur S. Thomas dicens Deum volentem producere infinitum, non posse se determinare quantum producat, quia infinitum non potest cadere sub certam intentionem & cognitionem: idem verum est, si loquatur de infinito quoad certam intentionem & cognitionem partis finientis ac terminantis, falsum quoad intentionem & cognitionem aliquarum partium præ cæteris componentium infinitum: hinc dic contra P. Poncium Disput. de infinito num. 23°. Deum non posse ita numerare partes omnes infiniti, easque tam distinctè cognoscere, ut nobis significare possit, quot sunt; quia sic deberet partem finientem & terminantem distinctè cognoscere, quæ non est in infinito, pro cuius clariori intelligentiâ, fit

D V B I V M IV.

An possit Deus producere infinitum habens finem & terminum.

LXXXVI. A Nte Resolutionem

Suppono finem sive terminum hinc posse esse duplicem: intrinsecum scilicet, & extrinsecum; intrinsecus est, qui est aliquid rei, & rem terminat, sic tertius pes est terminus intrinsecus ligni trepidalis; terminus extrinsecus est, qui nihil est rei, ultra quem tamen res extendi non potest, sic pes quartus est terminus extrinsecus lineæ trepidalis, & hora secunda terminus extrinsecus partium horæ primæ. Hoc supposito, fit

R E S O L U T I O I.

LXXXVII. D Ico 1°. infinitum in multitudine potest habere terminum extrinsecum suæ multitudinis, & intrinsecum, tam extensionis localis, quam temporalis.

LXXXVIII. Probatur prima pars; quia partes proportionales lineæ trepidalis pro termino extrinseco habent quartum pedem, & partes proportionales horæ primæ habent pro termino extrinseco horam secundam, & tamen sunt infinitæ numero, sive multitudine, ergo, &c.

LXXXIX. Confirmatur communiter admittunt Philosophi intra quascumque duas species assignabiles, v. g. inter hominem & bovem posse dari infinitas species perfectiores, earum imperfectiore, exempli gratia, bove; sed illæ includuntur inter duos terminos extrinsecos, ergo, &c.

N

Nec